

Feedback områdesanalys Industri

Bakgrund

En av Myndigheten för Yrkehögskolans uppgifter är att analysera arbetsmarknadens behov av utbildningar inom yrkehögskolan. Från och med 2020 lanserades en ny modell för regional återkoppling på dessa områdesanalyser. Som regionalt utvecklingsansvarig ska Region Skåne återkoppla i vilken grad de trender som belyses ur ett nationellt perspektiv i MYH:s områdesanalyser har signifikans för Skåne. För denna uppgift har Region Skåne bjudit in representanter från företag, organisationer och branschföreträdare till dialog, nedan presenteras deras regionala återkoppling. Denna summering har sammanställts av YhiS juni 2021.

Intro

Det bör påpekas att innehållet och slutsatserna i denna rapport grundar sig på det analysarbete som utfördes innan Coronavirusets utbrott. Vilka konsekvenserna blir på 3–5 års sikt är i dagsläget därför svårt att förutse.

Nedan en kort summering av varje trend, ställningstagande i vilken grad det stämmer för Skåne och kommentar.

För varje trend har branschföreträdarna bedömt om konsekvenserna för kompetensbehovet i regionen blir desamma som de som beskrivs i analysen utifrån nedanstående alternativ:

- Extra viktigt i vår region
- Ja, vi instämmer i beskrivningen
- Ja, men det finns regionala avvikelser
- Nej, vi instämmer inte i beskrivningen
- Vet ej
- Ej aktuellt

Kort summering

Det är en till vissa delar helt ny analys för ett område som tidigare inkluderades i 2019 års områdesanalys "Teknik och tillverkning". För läsarens kännedom återfinns avsnittet avseende livsmedelsindustrin också i analysen för livsmedelsproduktion. Avsnitten för cirkulär ekonomi, additiv tillverkning, kemiindustrin, textilindustrin och skogsindustrin är uppdaterade från 2019 års områdesanalys för teknik och tillverkning. Övriga avsnitt är nya.

Trender

1. Högteknologi kan locka unga till industrin och medför stora behov av kompetensutveckling (tilltagande trend)

Eftertraktad som bransch att jobba i om än mansdominerad, så ser svenskarna på industrin enligt en undersökning från Västsvenska Handelskammaren. En bransch som för några år sedan ansågs vara grå och smutsig förknippas nu snarare med status och högteknologi. Många ser industrin som en attraktiv arbetsgivare där det främst är högteknologi som lockar. Samtidigt medför de nya teknologierna ett behov av högre kompetens och kompetensutveckling hos befintlig personal.

Kommentar:

- *Extra viktigt i vår region*

Vi ser ett stort behov av kompetens och kompetensutveckling inom industrin i Skåne, särskilt inom tillverkningsidan när branschen går mot en ökad digitalisering. Stora företag har möjlighet att anställa specialister. Små och medelstora företag söker snarare bredare kompetens och har, som komplement till detta, behov av kortare kompetensutveckling eller vägledning inom nischade områden. Högteknologin ställer krav på flexibilitet och ständig utveckling. Vi ser att korta YH kan vara en väg till kompetensutveckling inom olika områden, exempelvis inom omvärldsanalys och innovationsutveckling. Vi ser att HR-rollerna framöver behöver breddas.

Då det finns utmaningar i att attrahera sökande till industritekniska utbildningar på gymnasial nivå påverkar det möjligheten att senare nå sökande till YH-utbildningar.

2. De nya teknologierna och affärsmodeller för en bättre värld (tilltagande trend)

Den cirkulära ekonomin och dess möjligheter intresserar allt fler inom industrin. Grunden för ekonomisk tillväxt i den cirkulära ekonomin är återvinning av material snarare än utvinning av nya resurser. En cirkulär ekonomi bygger på kretslopp och står i motsats till den slit-och-släng kultur som tär på jordens miljö och klimat. Det handlar om återvinning, återbruk och delning och att ta tillvara på redan gjorda investeringar och ämnen som finns högt i värdekedjan. Med hjälp av de nya teknologierna sker nu en utveckling av nya affärsmodeller utifrån detta förhållningssätt.

Kommentar:

- *Extra viktigt i vår region*

Med tekniska innovationer, kunnande och utveckling är industrin en del av lösningen för en mer hållbar värld framöver. I kundundersökningar ser vi att hållbarhetsfrågor ligger "top of mind" och kunden ställer krav på industrins hållbarhetsarbete. Det är därför viktigt att tydliggöra företagets hållbarhetsarbete både internt och externt, i stort som smått. Företag använder idag sitt hållbarhetsarbete som en konkurrensfaktor och ett mervärde i ett internationellt perspektiv. Ett perspektiv på hållbarhetsarbete är att arbeta för att attrahera fler kvinnor att söka sig till industrin.

Det behövs antingen en bred YH-utbildning inom hållbarhet att omsätta brett i flera branscher eller en specifik yrkesroll med spetskompetens för t.ex. inköp, produktion, underhåll, kommunikation eller serviceteknik.

3. IT-kompetens centralt för utveckling av smart industri (oförändrad trend)

Den smarta industrin kan ses som en benämning för den nya tidens industri där de nya teknologierna har gjort sitt intåg och nu används. För industrin att kunna nå dit – och använda de nya teknologierna till dess fulla potential – behövs både utveckling och utrustning men också IT-kompetens. Detta avsnitt kopplar ihop utvecklingen av den smarta industrin med de kompetenser som behövs från IT-området och som yrkeshögskolans utbildningsutbud kan bidra med.

Kommentar:

- Extra viktigt i vår region

Digitalisering handlar om att använda sig av tekniken som finns för att optimera sin verksamhet. Detta är en förutsättning för att utvecklingen ska kunna fortgå. Digitalisering är ett väldigt brett begrepp, som behöver spaltas upp i mer specifika områden. Det finns en utmaning i att få med mindre företag på digitaliseringsprojekt. Branschen behöver bli bättre på att tydliggöra digitaliseringens innebörd och fördelar för små och medelstora företag. Det är viktigt i dagens snabba och digitala utveckling att företag kan vara flexibla och snabbt kan växla om. Vi ser ett stort behov av IT-kompetens (särskilt IT-säkerhet) och kompetens att leda, tydliggöra och genomföra digitaliseringsprocesser (digitaliseringsstrategi) samt behov av kompetens att arbeta med digital transformation.

4. Smart och förebyggande underhåll påverkar yrkesrollerna inom industrin (tilltagande trend)

Ett område där utvecklingen går snabbt är underhåll. Det handlar både om ny teknik som en möjliggörare och en förändrad syn på underhåll som strategi för att öka effektivitet och konkurrenskraft. I takt med att maskiner och produktionssystem blir allt mer avancerade ökar behovet av underhåll. Med hjälp av ny teknik som nu finns tillgänglig kan underhållsarbetet förändras och utvecklas och läggas om från mer akuta insatser vid haverier i produktionen till mer förebyggande arbete för att minimera kostsamma och oplanerade driftstopp. Fokus kommer att ligga på att kontinuerligt övervaka och pejla in hur maskinerna mår, en uppgift och ett arbetssätt som kommer att genomsyra hela fabriker. Det betyder att allt fler yrkesroller inom industrin kommer att arbeta med underhållsrelaterade uppgifter. För yrkeshögskolans vidkommande innebär det att förebyggande och smart underhåll blir en faktor att räkna med för i stort sett alla industrirelaterade utbildningsinriktningar.

Kommentar:

- Extra viktigt i vår region

Jätteviktigt med kompetens att både förutse, genomföra och följa upp underhåll. Stort behov av kompetens och utbildning inom Six sigma (förbättringsarbete och problemlösning), mätteknik och valideringsteknik för industrin. Automation och den nya smarta industrin kräver annan arbetskraft än tidigare. Tidigare delades arbetet upp på fler specialister, men i takt med automation har enskilda medarbetare betydligt större ansvarsområden. Fler personer behöver helt enkelt kunna mer. Detta leder till ett stort behov av breda YH-utbildningar för underhållstekniker. Hos framför allt större företag finns också behov av underhållstekniker med olika specialistkompetenser och materialkompetenser.

5. Robotiseringen av industrin fortsätter (oförändrad trend)

Robotiseringen av industrin har kommit långt men har ännu inte nått sin fulla potential. Nu kommer nya typer av robotar som kan lära av och arbeta nära människan samt små, snabba ryggbärande robotar som är lätta att installera. Detta är robottyper som kan vara lämpliga för små och medelstora företag att investera i och använda sig av i produktionen. Frågan är hur dessa nya robotar kommer att påverka efterfrågan på kompetens och kompetensutveckling för befintlig personal.

Kommentar:

- Extra viktigt i vår region

Glödhet. Många företag robotiserar och flera delar i industrin har krav på robotisering. Kräver viss grundkunskap inom det specifika området roboten sköter, men framför allt inom Cad, 3D print och programmering. Stort behov av YH-utbildningar inom att programmera, installera och drifta robotarna = Smart Factory Operator.

6. Industrialiseringen av additiv tillverkning i metall har börjat (tilltagande trend)

Antalet företag som arbetar med additiv tillverkning i metall i Sverige har ökat och marknaden för metallpulver som används vid additiv tillverkning växer. Sverige har idag 25 procent av den globala marknaden för metallpulver som används för additiv tillverkning. Detta är uppgifter som framkom på konferensen FMTX 2019 i Malmö. Men även om ett antal företag nu producerar metallkomponenter med hjälp av additiv tillverkning är industrialiseringen än så länge bara i början.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Sverige är i en internationell jämförelse stora inom additiv tillverkning i metall, viktigt att vidareutveckla området. Skåne har stor potential att vara en region med framväxt och behöver mycket kompetens inom området. Ett exempel på ett bristyrke, möjlig att utbilda för inom YH, är 3D-utvecklare vid prototypframtagning respektive serieproduktion.

7. Fordonsindustrin: 30 000–40 000 ingenjörer behöver kompetensutveckling (händelse)

Fordonsindustrins medarbetare i Sverige behöver genomgå en kompetensomställning. De tre teknikområden som det behövs utbildning inom är elektrifiering, artificiell intelligens och autonoma fordon. Sammantaget behöver mellan 30 000–40 000 ingenjörer kompetensutveckling inom dessa teknikområden för att deras kunskaper ska vara relevanta i det pågående teknikskiftet. Behovet av kompetensutveckling finns också hos medarbetare som inte är ingenjörer.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Utvecklingen har gått oerhört fort. Vi ser stor kompetensbrist framför allt inom den tunga fordonsindustrin och gällande jordbruksmaskiner. Det finns ett stort behov av kompetens möjlig att utbilda inom YH inom support, felsökning, eldrift, eftermarknad och verkstad. Vi ser också ett behov av tekniker för elfordon framöver.

8. Livsmedelsindustrin: Tufft läge – men det finns ljuspunkter (tilltagande trend)

Utgångsläget för svensk livsmedelsindustri är tufft. Det visar statistik från nationalräkenskaperna enligt rapporten "Morgondagens kompetenser i livsmedelsproduktionen" (2019). Livsmedelsindustrin har förlorat i konkurrenskraft och orsaken till denna negativa utveckling förklaras av en svag produktivitetsutveckling på grund av en otillräcklig prioritering av kunskap och innovation. Men det finns också ljuspunkter. De senaste åren har exporten ökat med 6–7 procent.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Vi ser generellt ett stort kompetensbehov inom livsmedelsindustrin. Insatser genomförs just nu i Skåne för att locka fler unga till branschen. Corona har medfört ett ökat intresse för svenska livsmedel. Då en separat områdesanalys belyser livsmedelsproduktion kommenteras inte trenden närmre här.

9. Trä- och möbelindustrin: Konkurrenskraft allt svårare att upprätthålla på grund av brist på yrkesutbildad arbetskraft (tilltagande trend)

Rekrytering är ett viktigt område för trä- och möbelindustrin och förväntas få ett allt större fokus de kommande åren. Branschorganisationen Trä- och möbelföretagen (TMF) beskriver att trä- och möbelindustrin har flera goda år bakom sig men att industrin under en lång tid har känt av en hårdnande konkurrens om den attraktiva arbetskraften med rätt utbildning, rätt kompetens och rätt attityd. Över en konjunkturcykel upplever många företag att vissa kompetenser alltid är svåra att hitta. Detta handlar framför allt om kvalificerade yrkesarbetare så som produktionstekniker, beredare och projektledare. TMF:s senaste undersökning om rekryteringsbehovet inom trä- och möbelindustrin visar tydligt att företagets konkurrenskraft blir allt svårare att upprätthålla på grund av bristen på just yrkesutbildad arbetskraft.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Vi ser att det finns ett övergripande behov för hela industrisektorn av breda utbildningar bland annat automationstekniker, produktionstekniker, beredare och projektledare. Vi ser också ett behov av att dessa breda yrkesroller efter en tids anställning ska kunna kompetensutvecklas och nischas, gärna via korta YH.

10. Kemiindustrin: Central spelare i den cirkulära ekonomin (tilltagande trend)

Hållbarhet är en huvudfråga för kemiindustrin och stora ansträngningar görs för att utveckla nya processer och material som hjälper till att reducera utsläpp och göra produkter mer miljövänliga. Kemiindustrin har potential att kunna ta om hand och återvinna förbrukade produkter till ny råvara och här ligger nu återvinning av plastprodukter som en huvudfråga att tackla. Flera av företagen står inför stora expansioner och/eller nyetableringar vilket kommer att kräva mer personal inom produktion men även utveckling. Det finns ett behov av olika tekniker så som processtekniker men även automations- och underhållstekniker.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Kemiindustrin i Skåne är stor. Här finns ett stort kompetensbehov, särskilt av yrkesroller som servicetekniker, processtekniker och tekniker för automation med specialistkompetens inom kemi och hygien.

11. Textilindustrin: Nya teknologier och innovationer kan ge ett mer cirkulärt och hållbart mode (tilltagande trend)

Trenden inom textil och design pekar mot hållbart mode. Kunderna ställer allt högre krav på att företagen ska minska sin miljöbelastning. Innovationer och ny teknologi för att minska mängden kemikalier som används i textilindustrins produktion och metoder för att återvinna textilfiber banar väg för ett mer hållbart och cirkulärt mode. Detta är en utveckling som gynnar den svenska textilbranschen. Framtidens textilier kommer, enligt Sveriges Textil- och Modeföretag (TEKO), förhoppningsvis att kunna förbättra vår vardag och ge fördelar för miljön, skapa nya arbetstillfällen samt bidra med innovativa produkter.

Kommentar:

- *Ja, men det finns regionala avvikelser*

Svensk textil är eftertraktad både inom Sverige och internationellt. Över lag är aktörerna inom textilindustrin i Skåne små och medelstora företag, till exempel Vävarn och Märtha Måås Fjetterström på Bjäre. Textilbranschen i Skåne har utmaningar, då här överhuvud taget inte finns utbildningar för textilindustrin och det därmed inte finns någon kompetens att rekrytera i Skåne. Ett samarbete har inletts mellan skånska aktörer och Skärteknikcentrum, för att via satellit erbjuda utbildningsplatser framöver i Skåne.

12. Skogsindustrin: Utveckling av nya och miljövänliga produkter (tilltagande trend)

Det finns en stark framtidstro inom skogsindustrin. Skogen och dess produkter kan vara en del av lösningen på vår tids klimat- och miljöfrågor. Används skogsråvaran till förpackningar, papper, hus och många andra produkter finns goda möjligheter att skapa ett hållbart samhälle. Nya produktionstekniker gör det möjligt att ersätta miljöfarliga processer med skogsråvara och träfiberkompositer står som utmanare till den fossila plasten. Skogsindustrin identifierar flera utvecklingsområden såsom industriellt träbyggande, textil från skogsråvara, smarta förpackningar, biodrivmedel, lättviktsmaterial, energilagringmaterial, medicinska tillämpningar och bioplaster. Relevanta utbildningsinriktningar inom yrkeshögskolan är skogsbrukstekniker, skogsplanerare, processtekniker, förpackningstekniker, förpackningsdesigner samt trätekniker.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Det finns en stor potential i att hitta alternativ till förpackningar i ekologiskt nedbrytbart material. Vi se behov av YH-utbildningar för bland annat förpackningstekniker och förpackningsdesigner.

13. Gruv- och stålindustrin: Yrkehögskoleutbildningar kan bidra än mer till kompetensförsörjningen (händelse)

Den svenska stål- och gruvbranschen upplever ett starkt förändringstryck, drivet av digitalisering och automatisering och behovet av att ständigt ligga i teknisk framkant. Det driver i sin tur på behovet av medarbetare med mer kvalificerad kompetens. Det finns en stor efterfrågan på svenska metaller, mineraler och stålprodukter men bristen på arbetskraft hotar gruv- och stålbranschens konkurrenskraft. Därför har en kompetensfärdplan för hur gruv- och stålbranschen ska kunna hitta nya medarbetare på kort och lång sikt tagits fram av Jernkontoret, Industriarbetsgivarna och Svemin.

Kommentar:

- *Ja, men det finns regionala avvikelser*

Vi kommenterar inte närmre, då trenden inte har någon direkt signifikans för Skåne.

14. Stora satsningar utmed Norrlandskusten (händelse)

Över 300 miljarder kronor ska investeras längs hela Norrlandskusten i olika industriprojekt under de kommande 20 åren. Det visar beräkningar som de båda handelskamrarna i Norr- och Västerbotten har gjort. Ändå är inte alla gruv- och turistprojekt i Västerbotten inräknade. Det här gör Norrlandskusten till Sveriges största tillväxtzon utanför storstadsregionerna.

Kommentar:

- *Ja, men det finns regionala avvikelser*

Det kommer fler stora satsningar framöver och Skåne som region behöver arbeta för att attrahera denna typ av satsningar. I övrigt kommenterar vi inte närmre, då trenden inte har någon signifikans för Skåne.

Övrigt

Vi ser att det finns ett övergripande behov för hela industrisektorn av breda utbildningar och att dessa breda yrkesroller efter en tids anställning ska kunna kompetensutvecklas och nischas, gärna via korta YH. Exempel på nischområden är omvärldsanalys och innovationsutveckling.

YH-utbildningar (för industrin) beviljas över lag på allt för kort sikt, vi ser ett behov av beviljande på minst fyra år.

Exempel identifierade bristyrken möjliga att utbilda för inom YH

- Hållbarhets strateg (ev. inriktning inköp, produktion, underhåll, kommunikation el serviceteknik)
- IT-säkerhetsansvarig
- Digitaliseringsstrateg/strateg för digital transformation
- Kompetens inom Six Sigma, mätteknik och valideringsteknik för industrin
- Produktions-/process-/underhållstekniker (bred roll eller med specialist- och materialkompetenser)
- Automationstekniker
- Smart Factory Operator (programmerar, driftar och installerar robotar – Cad och 3D print)
- 3D-utvecklare vid prototypframtagning respektive serieproduktion.
- Tekniker för additiv tillverkning i metall
- Fordonsindustritekniker (support, felsökning, eldrift och eftermarknad för tunga fordon)
- Projektledare inriktning industri
- Förpackningstekniker
- Förpackningsdesigner